

Rada Główna
Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Raport nr 4/2016
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

*„Rekomendacje w sprawie odbiurokratyzowania procesu
kształcenia i oceny jego jakości”*

pod redakcją prof. Zbigniewa Marciniaka

Warszawa, luty 2016

Spis treści

Słowo wstępne Przewodniczącego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.....	3
1. Wprowadzenie	5
2. Rekomendacje ogólne.....	6
3. Rekomendacje dotyczące rozporządzenia w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej – propozycje zapisów.....	8
4. Rekomendacje dotyczące rozporządzenia w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia – propozycje modyfikacji przepisów... ..	9
5. Rekomendacje dotyczące uproszczenia regulacji dotyczących KRK dla szkolnictwa wyższego	13
6. Podsumowanie rekomendowanych zmian w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym.....	15
Załącznik (A) Wytyczne zawarte w Standardach i wskazówkach dla zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego	18
Załącznik (B) Orientacyjne sugestie kryteriów szczegółowych, dla poszczególnych komponentów programu kształcenia, do ewentualnego wykorzystania przez PKA	20
Załącznik (C) Zakres przepisów rozporządzenia o warunkach prowadzenia studiów, których spełnianie można sprawdzić bez udziału ekspertów z grona nauczycieli akademickich.....	23
Załącznik (D) Problemy kierunku lekarskiego.....	25

Słowo wstępne Przewodniczącego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Ze sprawozdania Przewodniczącego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego z działalności Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego w roku 2014, 31 grudnia 2014 r.

(...) Kadencja 2014-2017 otwiera nowy, pionierski okres w działalności Rady jako organu, prowadzonej nieprzerwanie od 1982 roku. Po zmianach z 2011 r. w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym, z początkiem roku sprawozdawczego Rada zyskała swą nową tożsamość. Nastąpiło to w następstwie zmiany sposobu wyboru członków Rady. Wybór poszczególnych grup jej członków w określonej liczbie, po raz pierwszy na tę kadencję ustawodawca powierzył podmiotom reprezentatywnym, działającym na podstawie umocowania rangi ustawowej na szczeblu centralnym w systemie nauki i szkolnictwa wyższego oraz podobnie umocowanym organizacjom pracodawców. Jednocześnie nastąpiła redukcja ustawowej liczby jej członków do 32 osób. Jej zadania ustawowe uległy pewnym zmianom w wyniku kolejnych nowelizacji ustawy z 2011 r. i 2014 r. – przy zachowaniu jednak charakteru Rady jako organu o zadaniach opiniodawczych, a także opiniotwórczych ze względu na jej niezależność i upoważnienie do podejmowania działań z własnej inicjatywy.(...) Elementami organizacji prac Rady są działania jej organów wewnętrznych, a więc komisji stałych realizujących swe zadania opiniodawcze oraz – tu pojawia się nowy element – zespołów roboczych, działających z udziałem zaproszonych ekspertów zewnętrznych, powoływanych m.in. do opracowywania i przedkładania Radzie raportów tematycznych o charakterze specjalistycznym. Raporty te, opracowywane z własnej inicjatywy Rady, po ich przyjęciu, będą publikowane w wersji elektronicznej i przedstawiane zainteresowanym ministrom, oraz innym organom, organizacjom i instytucjom (...)

Z uchwały Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 lutego 2016 r. w sprawie rocznego planu prac programowych Rady na 2016 r. oraz zakresu działania zespołów roboczych

(...) Rada (...) opracuje i przedstawi swoje propozycje i opinie w raportach zawierających wyniki prac trzech zespołów roboczych, powołanych w 2015 i 2016 r. przez Radę, a w tym:

- *zespołu działającego pod przewodnictwem prof. Z. Marciniaka, wiceprzewodniczącego Rady, do spraw odbiurokratyzowania procesu kształcenia w szkołach wyższych (...)*

Przedkładamy ten raport Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz innym organom, z którymi Rada Główna współdziała, a także do wykorzystania w pracach konferencji rektorów, pozostałych instytucji partnerskich Rady, Polskiej Komisji Akredytacyjnej i organów szkół wyższych oraz do wiadomości społeczności akademickiej.

Rekomendacje
Zespołu Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
ds. odbiurokratyzowania procesu kształcenia i oceny jego jakości

Zespół został powołany uchwałą Rady Głównej w dniu 14 stycznia 2016 r., na wniosek ministra właściwego dla spraw szkolnictwa wyższego. W skład Zespołu weszły następujące osoby:

*Bartłomiej Banaszak, Jakub Brdulak, Ewa Chmielecka, Stanisław Chwirot,
Andrzej Kraśniewski, Andrzej Kurkiewicz, Kinga Kurowska, Andrzej Mania,
Zbigniew Marciniak (przewodniczący), Mateusz Mrozek, Piotr Müller, Leszek Pączek.*

W spotkaniach Zespołu brali też udział Krzysztof Diks, przewodniczący Polskiej Komisji Akredytacyjnej oraz Maria Próchnicka, sekretarz Polskiej Komisji Akredytacyjnej, wnosząc bardzo istotny wkład do efektów jego pracy.

* * *

Raport składa się z następujących części:

- I. Wprowadzenie
- II. Rekomendacje ogólne
- III. Rekomendacje dotyczące rozporządzenia w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej
- IV. Rekomendacje dotyczące rozporządzenia w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia
- V. Rekomendacje dotyczące Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego
- VI. Podsumowanie rekomendowanych zmian w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym*
- VII. Załączniki:
 - (A) Wytyczne zawarte w *Standardach i wskazówkach dla zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego*
 - (B) Propozycje kryteriów operacyjnych, do ewentualnego wykorzystania przez PKA
 - (C) Zakres przepisów rozporządzenia o warunkach prowadzenia studiów, których spełnienie można sprawdzić bez udziału ekspertów z grona nauczycieli akademickich
 - (D) Zalecenia do standardu kształcenia na kierunku lekarskim, z perspektywy akredytacji amerykańskiej

1. Wprowadzenie

Punktem wyjścia prac Zespołu był Raport nr 1/2015 Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego „*Problematyka odbiurokratyzowania systemu kształcenia, w tym KRK, z uwzględnieniem treści regulacji i stosowanych praktyk*”.

W raporcie tym zidentyfikowano trzy główne źródła biurokratyzacji procesu kształcenia w polskich uczelniach. Pierwszym z tych źródeł jest system przepisów, związanych z zapewnianiem oraz oceną jakości kształcenia. Drugim – czasem nazbyt rozbudowane procedury wewnętrzne, mające szczegółowo dokumentować, głównie na użytek kontroli zewnętrznej, starania uczelni o dobrą jakość kształcenia. Trzecim źródłem biurokracji jest trudno czytelne *Prawo o szkolnictwie wyższym*, zagmatwane poprzez nałożenie kilku warstw zmian. Taki stan skłania organy uczelni do kreowania zarządzeń wewnętrznych, hipotetycznie zabezpieczających interesy szkoły wyższej przed zagrożeniami, jakie niesie niejasne prawo.

Zespół z satysfakcją przyjął informację, że Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego planuje przygotowanie nowej ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*, zaś praca zaplanowana jest na kilka lat, co pozwoli na jej dobre przemyślenie, skonsultowanie oraz zredagowanie. Działanie to usunie trzecie z powyżej wskazanych źródeł biurokracji.

Warto jednak dostrzec, że pierwsze ze wskazanych powyżej źródeł biurokratyzacji procesu kształcenia stanowi zamknięty pakiet przepisów, zawarty w czterech rozporządzeniach:

- w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej,
- w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia,
- w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego,
- w sprawie wzorcowych efektów kształcenia.

Dlatego, nie czekając na nową ustawę, możliwe jest usunięcie niektórych obciążeń biurokratycznych, poprzez uproszczenie treści tych rozporządzeń. Przedmiotem pracy Zespołu było wskazanie możliwości takich uproszczeń.

Gdy uproszczenia te zostaną wdrożone, przyjdzie czas na to, by zająć się drugim ze wskazanych źródeł biurokratyzacji: powinniśmy dokonać w uczelniach przeglądu wytworzonych dokumentów i rozstrzygnąć, które z formularzy, matryc itp. były użyteczne dla naszych starań o jakość kształcenia, a które powstały wyłącznie na potrzeby kontroli zewnętrznych. Ten drugi powód nie znajdzie już uzasadnienia w przepisach, uproszczonych w duchu rekomendacji Zespołu. Proces ten z pewnością zajmie trochę czasu, gdyż będzie w dużej mierze polegał na odbudowie zaufania do trwałości wprowadzonych uproszczeń.

Rekomendacje Zespołu podzielone zostały na część ogólną, przedstawiającą główne założenia proponowanych uproszczeń, oraz na trzy bloki rekomendacji szczegółowych, odnoszących się do poszczególnych rozporządzeń, regulujących proces kształcenia. Do rekomendacji dołączamy także cztery załączniki, które mogą być przydatne przy pracy nad rozporządzeniami.

Zespół przedkłada te rekomendacje w przekonaniu, że wdrożenie zaproponowanych rozwiązań przyczyni się w istotny sposób do zmniejszenia biurokratycznych działań związanych z procesem kształcenia, które obciążają dziś szkoły wyższe oraz nauczycieli akademickich.

2. Rekomendacje ogólne

1. Zespół rekomenduje istotne uproszczenie przepisów prawa, regulujących proces kształcenia. Sugerowane zmiany mają na celu istotne ograniczenie obciążeń biurokracyjnych, związanych z procesem kształcenia.
2. Należy wyraźnie podkreślić, że tak uproszczony zestaw przepisów nie obniży znaczenia żadnego z aspektów procesu kształcenia, istotnych z punktu widzenia jakości efektów jego działania.
3. Wszystkie proponowane zmiany przepisów mają taki charakter, że ich wdrożenie nie spowoduje konieczności dokonania **żadnych modyfikacji** dokumentacji procesu kształcenia, prowadzonej w uczelniach. W szczególności, poprawnie opracowane opisy oczekiwanych efektów kształcenia dla poszczególnych programów kształcenia, dotychczas przyjęte przez senaty uczelni, będą spełniały wszystkie wymogi uproszczonych przepisów.
4. Niektóre z elementów dokumentacji procesu kształcenia, z punktu widzenia uproszczonego prawa, będą mogły być uznane za zbędne. Dotyczy to w szczególności tych dokumentów, które nie wynikały z potrzeb procesu kształcenia, lecz zostały wytworzone wyłącznie w celu „udowodnienia” troski o jakość kształcenia w procesie akredytacji.

* * *

5. Podczas akredytacji należy wyraźnie rozgraniczyć proces sprawdzania legalności prowadzenia kształcenia od procesu oceny jakości kształcenia. Połączenie obu procesów, jak to ma miejsce obecnie, nadaje wizytacjom charakter kontroli, co nie sprzyja partnerskiej refleksji nad jakością kształcenia.
6. Pierwszy z tych procesów polega na formalnym sprawdzeniu spełniania przez uczelnię przepisów i nie potrzeba do tego angażować uczonych; doskonale poradzą sobie z tym zadaniem kompetentni urzędnicy MNiSzW.
7. Na etapie oceny formalnej uczelnia powinna dostarczyć tylko te informacje, których nie są zbierane regularnie przez MNiSzW, w tym przez system POLon, a które są regularnie wytwarzane przez uczelnie i są konieczne do jej funkcjonowania. Zespół sugeruje, by obieg dokumentów, wymaganych w procesie akredytacji odbywał się wyłącznie w trybie elektronicznym. Formalna weryfikacja zgodności z przepisami powinna dotyczyć także niektórych warunków wynikających bezpośrednio z przepisów ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.
8. W wyniku negatywnego wyniku tego etapu oceny, MNiSzW podejmuje działania administracyjne, zmierzające do przywrócenia pełnej legalności procesu kształcenia, a w przypadku niemożności spełnienia tego warunku – do zawieszenia lub zamknięcia programu kształcenia.
9. Dopiero gdy ocena formalna zakończy się z wynikiem pozytywnym, PKA może przystąpić do oceny jakości kształcenia.
10. Ocena jakości kształcenia przeprowadzana przez PKA powinna mieć charakter prze-

glądu dokonywanego przez kompetentnych ekspertów ze środowiska akademickiego i skutkować merytoryczną oceną jakości kształcenia, ewentualnie uzupełnioną wytycznymi wskazującymi na kierunki jej ulepszenia.

11. Ocena ta powinna być przeprowadzana w oparciu o klarowny zestaw kryteriów. Kryteria te powinny bezpośrednio odpowiadać wytycznym zawartym w *Standardach i wskazówkach dla zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area; w skrócie European Standards and Guidelines ESG)* – załącznik (A).
12. Rozporządzenie w sprawie podstawowych kryteriów oceny jakości kształcenia powinno ograniczać się do podania ogólnego zestawu kryteriów, o którym mowa w punkcie 11. Uszczegółowienie tych kryteriów należy pozostawić autonomicznym regulacjom PKA, gdyż tego wymagają europejskie standardy akredytacji. Rozwiązanie przyjęte w obecnie obowiązujących przepisach, ustanawiające rozporządzeniem bardzo szczegółowe kryteria oceny, może podczas okresowego międzynarodowego przeglądu zakończyć się sformułowaniem pod adresem PKA zarzutu braku dostatecznej autonomii w jej działaniach i z tego powodu zagrozić jej utratą miejsca w europejskim rejestrze komisji akredytacyjnych EQAR.
13. Miarą kultury jakości, o której mowa w dokumentach międzynarodowych, nie jest rozbudowana struktura organizacyjna wewnętrznego systemu zapewniania jakości, lecz sprawność działania tego systemu. Należy zatem przyjąć zasadę, że ocena wewnętrznego systemu zapewniania jakości polega nie na ocenie jego formy (zasobu procedur i formularzy), lecz na ocenie jego skuteczności, czyli na ocenie tego, w jakim stopniu kształcenie prowadzone w ocenianej jednostce spełnia kryteria, o których mowa w poprzednim punkcie. W szczególności, uczelnia nie ma obowiązku dokumentowania na potrzeby zewnętrznych kontroli funkcjonowania formalnej struktury swojego wewnętrznego systemu zapewniania jakości.
14. Podstawowy zasób kryteriów oceny jakości kształcenia powinien być taki sam dla oceny programowej i instytucjonalnej. Dokument *European Standards and Guidelines*, konstytuujący europejskie standardy akredytacji, nie wprowadza takiego rozróżnienia. Oba rodzaje ocen powinny się różnić jedynie formą przeprowadzania oceny spełnienia tych samych kryteriów. Zgodnie z tą zasadą, należałoby, jeśli to możliwe, zmienić w delegacji ustawowej do jego wydania nazwę rozporządzenia *Rozporządzenie w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej* na *Rozporządzenie w sprawie podstawowych kryteriów oceny jakości kształcenia*.
15. Wszyscy członkowie oraz eksperci PKA powinni przejść gruntowne szkolenie przed rozpoczęciem wizytacji według nowych zasad, zwłaszcza w aspekcie punktu 13.

* * *

16. Rozporządzenie o warunkach prowadzenia studiów powinno korespondować z kryteriami, o których mowa w punkcie 11, definiując wymagania, wpisujące się w te kryteria.

17. Spełnianie części tych wymagań może być zweryfikowane w sposób formalny, bez angażowania ekspertów z grona nauczycieli akademickich. Załącznik (C) wyodrębnia listę przepisów, określających takie wymagania. Pozostałe przepisy rozporządzenia mają komponent merytoryczny, wymagający oceny eksperta akademickiego.
18. Należy dokonać uważnego przeglądu treści rozporządzeń pod względem terminologicznym. Rozporządzenie o warunkach prowadzenia studiów ma określać warunki, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne, aby prowadzić studia na określonym kierunku (np. informatyka), poziomie (np. studia I stopnia) i profilu kształcenia (np. praktyczny). Natomiast w niektórych przepisach termin „kierunek studiów” jest użyty (błędnie) jako synonim „programu studiów” lub „programu kształcenia” – przypisuje się mu atrybuty, których nie ma; np. informatyka (kierunek) nie ma określonego poziomu ani profilu kształcenia. W części V rekomendacji, w zacytowanych przepisach Zespół przykładowo zaproponował, jak usunąć takie usterki.
19. Przy okazji małej nowelizacji ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* warto przejrzeć i uprościć część słownikową zawartą w Art. 2 ust. 1 i usunąć te definicje, które znalazły się w ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.

3. Rekomendacje dotyczące rozporządzenia w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej – propozycje zapisów

1. Ocenie PKA podlegają następujące komponenty programu kształcenia oraz uwarunkowań, w których program jest realizowany, mające decydujący wpływ na jakość kształcenia:
 - I. Koncepcja kształcenia i proces jej doskonalenia w kontekście strategii rozwoju jednostki oraz misji uczelni, z uwzględnieniem potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego uczelni, w tym rynku pracy. Zakładane efekty kształcenia.
 - II. Proces kształcenia: treści i metody kształcenia. Możliwość kształcenia w językach obcych i współpraca międzynarodowa. Adekwatność sposobu oceny osiągniętych przez studentów efektów kształcenia.
 - III. Proces zdobywania kwalifikacji: rekrutacja studentów, potwierdzanie efektów uczenia się, weryfikacja efektów kształcenia, zasady zaliczania etapów kształcenia, proces dyplomowania.
 - IV. Kompetencje kadry dydaktycznej.
 - V. Infrastruktura dydaktyczna oraz wsparcie studentów. Przejrzystość i dostępność informacji o studiach.

Komentarz: Kryterium I odzwierciedla wytyczne ESG1, ESG2, ESG87 oraz ESG9 z dokumentu *Standardy i wskazówki dla zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego*. Kryterium II odpowiada wytycznej ESG3, kryterium III – ESG4, kryterium IV – ESG5, a kryterium V obejmuje wytyczne ESG6 i ESG8.

2. Polska Komisja Akredytacyjna, po konsultacji ze swoimi interesariuszami, opracuje szczegółowe kryteria oceny jakości kształcenia w zakresie każdego z komponentów procesu kształcenia, określonych w punkcie 1, z uwzględnieniem specyfiki kształcenia w ramach profili oraz w poszczególnych obszarach kształcenia. Załącznik (B) zawiera pewne sugestie, które mogą być wykorzystane przy tej okazji.
3. Każdy program kształcenia podlega okresowej ocenie jakości kształcenia przez PKA. Częstotliwość przeprowadzania tej oceny pozostaje do decyzji PKA.

Komentarz: Ten przepis odzwierciedla ostatnią wytyczną: ESG10.

4. Ocena jakości kształcenia może być prowadzona w formie oceny programowej lub instytucjonalnej. Ocena programowa polega na ocenie jednego programu kształcenia; ocena instytucjonalna polega na jednoczesnej ocenie więcej niż jednego programu kształcenia. Komisja, po konsultacji ze swoimi interesariuszami, określi zasady przeprowadzania obu rodzajów ocen.
5. Dokonując oceny programowej i oceny instytucjonalnej, Komisja uwzględnia akredytacje i certyfikaty uzyskane w wyniku oceny przeprowadzonej przez międzynarodowe i krajowe komisje dokonujące ocen w wybranych obszarach kształcenia oraz przez agencje akredytacyjne zarejestrowane w Europejskim Rejestrze Agencji Akredytacyjnych (EQAR) lub agencje, z którymi Komisja zawarła umowy o uznawalności ocen akredytacyjnych.
6. Zgodnie z ustawą, Komisja może dokonywać oceny jakości kształcenia na studiach doktoranckich oraz na studiach podyplomowych. Przy okazji dużej nowelizacji ustawy należy rozważyć sprawę umiejscowienia instytucjonalnego oceny studiów doktoranckich. Zespół dostrzega ryzyko wynikające z sytuacji, w której jedna instytucja nadaje uprawnienia do prowadzenia studiów doktoranckich, a inna ocenia ich jakość. Poza tym, PKA nie obejmuje zasięgiem swojego działania studiów doktoranckich prowadzonych poza szkołami wyższymi.

4. Rekomendacje dotyczące rozporządzenia w sprawie w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia – propozycje modyfikacji przepisów

1. Par. 4, ust. 1, punkt 6), podpunkty b), c):

Program studiów dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia określa łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć

b) z zakresu nauk podstawowych właściwych dla danego kierunku studiów, do których odnoszą się efekty kształcenia dla tego kierunku, poziomu i profilu kształcenia,

c) o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych, warsztatowych i projektowych;

Proponuje się usunięcie tych punktów. Zgodnie z par. 4, ust. 1, punkt 3), każdy moduł zajęć ma przypisane efekty kształcenia oraz punkty ECTS. Sensowność tego przypisania do poszczególnych modułów będzie przedmiotem analizy podczas oceny jakości; w szczególności zostanie oceniona waga przypisana za pomocą punktów ECTS

różnym typom zajęć. Zsumowanie tych podkategorii nie jest dla dokonania takiej oceny ani potrzebne, ani pomocne.

2. Par. 4, ust. 1, punkt 9):

9) liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z języka obcego;

Proponuje się usunięcie tego punktu. Wyróżnienie modułu zajęć z języka obcego, czyli lektoratów, jest merytorycznie nieuzasadnione. Istnieje wiele innych ważnych modułów, które można by w ten sposób „chronić”, np. fizykę na studiach technicznych. Sednem sprawy jest umożliwienie studentom dostępu do zajęć merytorycznych odbywających się w językach obcych, ze wsparciem podstawowych umiejętności językowych studentów w formie lektoratów.

Aby zrekompensować powyższe wykreślenie oraz sprowadzić zapisy rozporządzenia w tej kwestii do właściwych proporcji, proponuje się uzupełnienie par. 3, ust. 1:

§ 3. 1. Opis zakładanych efektów kształcenia uwzględnia efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwe dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia wybrane z efektów kształcenia dla obszaru lub obszarów kształcenia, do których został przyporządkowany kierunek studiów, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy.

o zdanie:

Opis zakładanych efektów kształcenia uwzględnia efekty kształcenia z zakresu komunikowania się w języku obcym.

3. Par. 4, ust. 1, punkt 10):

Program studiów dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia określa

10) liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach z wychowania fizycznego;

Proponuje się usunięcie tego punktu. Zgodnie z Art. 13. ust. 1. Ustawy, jednym z podstawowych zadań uczelni jest *stwarzanie warunków do rozwoju kultury fizycznej studentów*. Nie da się rozsądnie ocenić stopnia spełniania tego wymogu ustawowego nakładem pracy studentów, czyli punktami ECTS.

Ponadto należy wprowadzić przepis, który ograniczy obowiązek organizowania zajęć z wychowania fizycznego jedynie do studiów stacjonarnych – pierwszego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Z doświadczeń wielu uczelni wynika, że próby rozsądnego zorganizowania zajęć z wychowania fizycznego na studiach niestacjonarnych są z góry skazane na niepowodzenie, z powodu uwarunkowań organizacyjnych tego rodzaju studiów.

4. Par. 4, ust. 1, punkt 12):

12) łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach praktyk zawodowych na kierunku studiów o profilu praktycznym, a w przypadku kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim – jeżeli program kształcenia na tych studiach przewiduje praktyki.

Proponuje się wykreślenie tego punktu. Z formalnego punktu widzenia, praktyki zawodowe są jednym z równoprawnych modułów zajęć merytorycznych, więc muszą mieć przypisane punkty ECTS na podstawie punktu 3 tego ustępu. Jeśli istnieje obawa, że nie zostanie to tak zrozumiane, proponuje się uzupełnienie punktu 11 (tekst podkreślony):

11) wymiar, liczbę przypisanych punktów ECTS, zasady i formę odbywania praktyk

zawodowych dla programu kształcenia o profilu praktycznym, a w przypadku programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim – jeżeli program studiów przewiduje praktyki;

5. Par. 4, ust. 2:

2. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni wykorzystuje w pracach mających na celu określenie programu kształcenia doświadczenia i wzorce międzynarodowe.

Proponuje się usunięcie tego ustępu, bo zalecenie, by opierać kształcenie na najlepszych możliwych wzorcach jest oczywiste.

6. Par. 6, ust. 5:

5. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni nie może dokonywać zmiany zakładanych efektów kształcenia w przypadku kierunku studiów, dla którego senat uczelni przyjął w całości wzorcowy opis efektów kształcenia, określony w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy.

Proponuje się wykreślić ten przepis, w związku z sugerowanym w następnym bloku rekomendacji usunięciem delegacji do rozporządzenia w sprawie wzorcowych opisów efektów kształcenia.

7. Par. 6, ust. 8:

Proponuje się uzupełnienie zapisu o podkreślony fragment:

8. Zmiany w doborze treści kształcenia przekazywanych studentom w ramach zajęć, uwzględniające najnowsze osiągnięcia naukowe lub artystyczne, a także zmiany form i metod prowadzenia zajęć mogą być wprowadzane w trakcie cyklu kształcenia.

8. Par. 8, ust. 1, punkt 2, podpunkt g):

g) zapewnia możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych obejmujących literaturę zalecaną na tym kierunku studiów oraz z zasobów Wirtualnej Biblioteki Nauki,

Proponuje się zastąpić ogólniejszym zapisem:

g) zapewnia możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych obejmujących literaturę zalecaną dla tego programu studiów oraz z elektronicznych zasobów wiedzy,

9. Par. 8, ust. 1, punkt 2, podpunkt h):

h) wdrożyła wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia uwzględniający działania na rzecz doskonalenia programu kształcenia na prowadzonym kierunku studiów,

Z praktyki widać, że zapis ten zachęcił do tworzenia często całkowicie fasadowego systemu uchwał, zarządzeń, kwestionariuszy itp., który ma służyć organom kontrolnym za dowód „istnienia systemu zapewniania jakości” i w dużej części nie używany w żadnym innym celu. Tymczasem istotna jest tylko skuteczność podejmowanych działań i tylko to powinno podlegać ocenie; jak jednostka te działania zorganizuje powinno pozostać do jej wyłącznej decyzji. Proponuje się zatem powyższy zapis zastąpić sformułowaniem operacyjnym:

h) prowadzi systematyczne działania mające na celu ocenę i doskonalenie prowadzonego programu kształcenia także w kontekście potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego uczelni, w tym rynku pracy.

10. Podkreślony fragment pozwala usunąć też

Par. 8, ust. 1, punkt 2, podpunkt i):

i) dokonuje bieżącej analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku

pracy.

Obecnie obowiązujące przepisy są przesadnie nasycone metaforami ekonomicznymi. Potrzeby rynku pracy rozumiane są zbyt dosłownie jako potrzeby obecnych na rynku pracodawców; tymczasem szkoły wyższe kształcą nie tylko pracobiorców, ale także – w nie mniejszym stopniu – nowych pracodawców.

11. Par. 8, ust. 2, punkt 2:

2) wdrażać wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia uwzględniający działania na rzecz doskonalenia programu kształcenia na prowadzonym kierunku studiów od dnia rozpoczęcia kształcenia na tym kierunku studiów;

proponuje się zastąpić sformułowaniem:

2) podejmuje systematyczne działania na rzecz doskonalenia prowadzonego programu kształcenia od dnia rozpoczęcia realizacji tego programu;

12. Par. 11, ust. 1:

§ 11. 1. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, odnoszący się do całego procesu kształcenia, uwzględnia w szczególności:

1) sposób weryfikowania efektów kształcenia w trakcie całego procesu kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów;

2) sposób wykorzystania wniosków z ocen nauczycieli akademickich dokonywanych przez studentów w trybie art. 132 ust. 3 ustawy;

3) ocenę realizacji zakładanych efektów kształcenia;

4) wnioski z analizy wyników monitoringu karier zawodowych absolwentów uczelni, o których mowa w art. 13b ust. 10 ustawy, a w przypadku gdy uczelnia prowadzi własny monitoring karier zawodowych absolwentów – również wnioski z analizy wyników tego monitoringu;

5) działania uczelni w zakresie zapobiegania plagiatom i ich wykrywania.

Proponuje się usunąć ten przepis, z powodów przedstawionych wyżej, przy okazji par. 8, ust. 1, punkt 2, podpunkt h). Dbałość o wyliczone sprawy wynika z zapisów zaproponowanych w punkcie 9.

13. Par. 11, ust. 2:

2. Kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni, po zasięgnięciu opinii nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na określonym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem opinii nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego, przedkłada radzie tej jednostki na koniec roku akademickiego ocenę realizacji zakładanych efektów kształcenia. Wnioski z tej oceny uwzględnia się przy doskonaleniu programu kształcenia.

Proponuje się nadać temu punktowi klarowniejsze sformułowanie:

Kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni, po zasięgnięciu opinii nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na określonym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia, a zwłaszcza opinii nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego, przedkłada corocznie radzie tej jednostki informację o działaniach podjętych w celu doskonalenia programu kształcenia oraz ich skutkach.

14. Par. 18, ust. 1, punkt 9):

1. Wniosek o nadanie podstawowej jednostce organizacyjnej uczelni, o której mowa w art. 11 ust. 3 i 5 ustawy, uprawnienia do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia zawiera:

9) opis wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Proponuje się usunąć ten przepis, z powodów wyjaśnionych w punkcie 9.

5. Rekomendacje dotyczące uproszczenia regulacji dotyczących KRK dla szkolnictwa wyższego

1. Art. 7 ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji zawiera następującą delegację:
 3. *Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, charakterystyki poziomów 6–8 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4, ujęte w kategoriach wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, przy czym:*
 - 1) *w odniesieniu do wiedzy charakterystyka efektów uczenia się dla danego poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji określa:*
 - a) *zakres i głębię – kompletność perspektywy poznawczej i zależności,*
 - b) *kontekst – uwarunkowania, skutki;*
 - 2) *w odniesieniu do umiejętności charakterystyka efektów uczenia się dla danego poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji określa:*
 - a) *w zakresie wykorzystania wiedzy – rozwiązywane problemy i wykonywane zadania,*
 - b) *w zakresie komunikowania się – odbieranie i tworzenie wypowiedzi, upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym i posługiwanie się językiem obcym,*
 - c) *w zakresie organizacji pracy – planowanie i pracę zespołową,*
 - d) *w zakresie uczenia się – planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób;*
 - 3) *w odniesieniu do kompetencji społecznych charakterystyka efektów uczenia się dla danego poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji określa:*
 - a) *w zakresie ocen – krytyczne podejście,*
 - b) *w zakresie odpowiedzialności – wypełnianie zobowiązań społecznych i działanie na rzecz interesu publicznego,*
 - c) *w odniesieniu do roli zawodowej – niezależność i rozwój etosu.*
2. Konieczność wydania powyższego rozporządzenia stwarza możliwość wypełnienia przez to rozporządzenie roli dotychczasowego rozporządzenia, o którym mowa w Art. 9 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*:
 1. *Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia:*
 - 2) *Krajowe Ramy Kwalifikacji, w tym opis efektów kształcenia dla obszarów kształcenia, z uwzględnieniem poziomów i profili kształcenia.*
3. Zespół proponuje, by
 - a. w rozporządzeniu, o którym mowa w punkcie 1, zawrzeć charakterystyki poziomów w odniesieniu do obszarów i ewentualnie profili kształcenia oraz
 - b. usunąć delegację, o której mowa w punkcie 2.
4. Zawarte w nowym rozporządzeniu charakterystyki poziomów powinny być prostsze, niż obszarowe opisy efektów kształcenia, zawarte w obecnie obowiązującym rozporządzeniu o KRK dla szkolnictwa wyższego. W czasie, gdy powstawało obecne rozporządzenie, potrzebne były dość szczegółowe wytyczne dla stworzenia wymaganych przez system KRK opisów kierunkowych efektów kształcenia, mających w miarę jednolitą formę. Rozporządzenie to wypełniło tę funkcję, o czym można przekonać się, przeglądając opisy programów kształcenia, prowadzonych aktualnie w polskich uczelniach.
5. Sporządzanie tabelarycznego zestawienia opisów kierunkowych efektów kształcenia

z obszarowymi efektami kształcenia, dziś sprawdzane przez PKA, **nie będzie** już wymagane.

6. Zespół proponuje usunąć także delegację z Art. 9 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, dotyczącą rozporządzenia o wzorcowych efektach kształcenia. Rozporządzenie to funkcjonuje jako zasób bardzo nielicznych, przykładowych opisów efektów kształcenia. Za usunięciem tego rozporządzenia przemawia to, że stwarza ono wrażenie, jakoby istniał mechanizm państwowej standaryzacji programów kształcenia. Zaprzecza to podstawowej idei wdrożenia KRK w szkolnictwie wyższym: za cenę stworzenia transparentnych opisów efektów kształcenia, uczelnie uzyskały prawo swobodnego, autonomicznego wprowadzania nowych kierunków studiów i konstruowania nowych programów studiów.

Proponowany format charakterystyk dla kwalifikacji uzyskiwanych
w ramach szkolnictwa wyższego

Charakterystyki poziomów powinny być proste i wypełniać dokładnie delegację z Art. 7 ust. 3 ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Natomiast specyfikę poszczególnych obszarów należy zawrzeć, podobnie jak to ma miejsce dziś, w formie (znacznie uproszczonych) maksymalnie dziewięciu załączników.

Załączniki 1-8 mają następującą postać:

Załącznik ...
OPIS EFEKTÓW KSZTAŁCENIA W OBSZARZE KSZTAŁCENIA W ZAKRESIE NAUK
Osoba posiadająca kwalifikację pierwszego stopnia uzyskała efekty kształcenia odpowiadające charakterystyce poziomu 6 określonej w par. ... rozporządzenia, a w szczególności
a) w zakresie wiedzy //lista rozwijająca lub uzupełniająca sformułowania występujące w treści . rozporządzenia//
b) w zakresie umiejętności //lista rozwijająca lub uzupełniająca sformułowania występujące w treści . rozporządzenia//ca)
c) w zakresie kompetencji społecznych //lista rozwijająca lub uzupełniająca sformułowania występujące w treści . rozporządzenia//
Osoba posiadająca kwalifikację drugiego stopnia uzyskała efekty kształcenia odpowiadające charakterystyce poziomu 7 określonej w par. ... rozporządzenia, a w szczególności
a) w zakresie wiedzy //lista rozwijająca lub uzupełniająca sformułowania występujące w treści . rozporządzenia//
b) w zakresie umiejętności //lista rozwijająca lub uzupełniająca sformułowania występujące w treści . rozporządzenia//
c) w zakresie kompetencji społecznych //lista rozwijająca lub uzupełniająca sformułowania występujące w treści . rozporządzenia//

Opisy powinny być na tyle ogólne, by specyfika profilu pojawiała się dopiero na poziomie kierunkowych efektów kształcenia. Specyfika zakładanych kierunkowych efektów kształcenia i – co równie ważne – specyfika zaprojektowanego procesu kształcenia, prowadzącego do osiągnięcia przez studentów tych efektów zdecydują o tym, który profil należy przypisać do danego programu kształcenia. Należy dopuścić możliwość opisów wspólnych dla kilku obszarów, co ograniczyłoby ostateczną liczbę załączników.

Załącznik 9 (kompetencje inżyniera) – postać podobna jak załączniki 1-8.

Uwagi:

- a) dla każdej z trzech kategorii efektów kształcenia (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne) lista powinna być krótka;
- b) sposób formułowania efektów umieszczonych na listach w poszczególnych załącznikach powinien być spójny – uzgodniony między obszarami;
- c) projekt załączników powinien być stworzony z udziałem kompetentnych ekspertów zewnętrznych.

6. Podsumowanie rekomendowanych zmian w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym

Zespół proponuje:

- Usunąć delegację do wydania rozporządzenia, określającego Krajowe Ramy Kwalifikacji, w tym opis efektów kształcenia dla obszarów kształcenia, z uwzględnieniem poziomów i profili kształcenia, zawartą w Art. 9, ust. 1, punkt 2).
- Usunąć delegację do wydania rozporządzenia, określającego wzorcowe efekty kształcenia dla wybranych kierunków studiów, uwzględniając poziom i profil kształcenia w poszczególnych obszarach kształcenia, zawartą w Art. 9, ust. 2).
- Usunąć związany z powyższym Art. 45 ust. 3 punkt 9):
3. Rada współdziała z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego, ministrem właściwym do spraw nauki oraz z innymi organami władzy i administracji publicznej w ustalaniu polityki państwa w zakresie szkolnictwa wyższego, polityki naukowej i innowacyjnej państwa, a w szczególności:
9) przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego propozycje dotyczące wzorcowych opisów efektów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów, z uwzględnieniem poziomu i profilu kształcenia, przypisanych do odpowiednich obszarów kształcenia.
- Zamienić delegację zawartą w Art. 9, ust. 3, punkt 3) i 4):
3. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia:
3) *podstawowe kryteria i zakres oceny programowej, o której mowa w art. 48a ust. 3, uwzględniając:*
a) spełnianie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, w tym opis i analizę efektów kształcenia,

- b) akredytacje lub certyfikaty instytucji międzynarodowych,
 - c) działanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia,
 - d) organizację i realizację procesu kształcenia oraz udział studentów w jego kształtowaniu i ocenie,
 - e) współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia,
 - f) umiędzynarodowienie procesu kształcenia,
 - g) funkcjonowanie potwierdzania efektów uczenia się
- mając na uwadze zapewnienie wysokiej jakości kształcenia;
- 4) podstawowe kryteria i zakres oceny instytucjonalnej, o której mowa w art. 48a ust. 4 i 4a, uwzględniając:
- a) funkcjonowanie i doskonalenie systemów zapewnienia jakości kształcenia,
 - b) akredytacje lub certyfikaty instytucji międzynarodowych,
 - c) wyniki oceny programowej kierunków studiów prowadzonych w podstawowej jednostce organizacyjnej uczelni,
 - d) zgodność działania podstawowej jednostki organizacyjnej z misją i strategią rozwoju uczelni,
 - e) współdziałanie z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym współpracę z instytucjami akademickimi i naukowymi w realizacji strategii rozwoju podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni
- mając na uwadze podnoszenie jakości działania, pomnażanie osiągnięć i efektywne wykorzystanie potencjału ocenianej podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni;

na następującą, uproszczoną delegację:

3) podstawowe kryteria oceny jakości kształcenia, o której mowa w art. 48a ust. 3-4a.

- Zastąpić ustępy 3-4a z Art. 48a:

Art. 48a. 1. Komisja jest instytucją działającą niezależnie na rzecz doskonalenia jakości kształcenia.

3. Komisja dokonuje oceny jakości kształcenia na kierunkach studiów (ocena programowa), mając na uwadze:

1) efekty kształcenia odpowiadające Krajowym Ramom Kwalifikacji w zakresie obszarów kształcenia i kierunków studiów;

2) spełnianie warunków niezbędnych do prowadzenia studiów, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 3 pkt 1–3, art. 9b, a także art. 9c w przypadku kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela;

3) funkcjonowanie potwierdzania efektów uczenia się.

4. Komisja może dokonywać oceny działalności podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni (ocena instytucjonalna), w tym oceny jakości kształcenia na prowadzonych przez nią studiach trzeciego stopnia i studiach podyplomowych; ocenę instytucjonalną przeprowadza się w jednostce, w której wcześniej dokonano oceny programowej na większości prowadzonych przez nią kierunków studiów.

4a. W uczelniach nieposiadających podstawowej jednostki organizacyjnej prowadzącej co najmniej jeden kierunek studiów ocena instytucjonalna dokonywana przez Komisję dotyczy całej uczelni. Ocenę instytucjonalną przeprowadza się, jeżeli wcześniej dokonano w uczelni oceny programowej na większości prowadzonych przez nią kierunków studiów.

przez tekst:

3. Komisja dokonuje oceny jakości kształcenia na kierunkach studiów (ocena programowa), mając na uwadze:

1) efekty kształcenia odpowiadające właściwemu poziomowi Polskiej Ramy Kwalifikacji;

2) spełnianie warunków niezbędnych do prowadzenia studiów, określonych w przepisach

wydanych na podstawie art. 9b, a także art. 9c w przypadku kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela;

3) funkcjonowanie potwierdzania efektów uczenia się.

4. Komisja może dokonywać oceny działalności podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni (ocena instytucjonalna), polegającej na jednoczesnej ocenie jakości kształcenia na więcej niż jednym prowadzonym przez nią kierunku studiów, a także uwzględniającej ocenę jakości kształcenia na prowadzonych przez nią studiach trzeciego stopnia i studiach podyplomowych.

4a. W uczelniach nieposiadających podstawowej jednostki organizacyjnej prowadzącej co najmniej jeden kierunek studiów ocena instytucjonalna dokonywana przez Komisję dotyczy całej uczelni.

- Zmienić Art. 94b, ust. 1, punkt 2):

1. W budżecie państwa jest określana dotacja podmiotowa na dofinansowanie zadań projakościowych, przeznaczona na:

2) dofinansowanie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni prowadzących kierunek studiów, który uzyskał ocenę wyróżniającą Komisji w ramach oceny programowej;

na tekst:

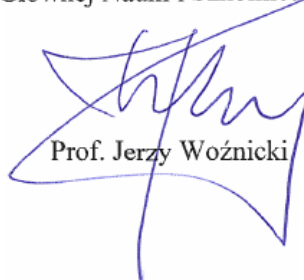
1. W budżecie państwa jest określana dotacja podmiotowa na dofinansowanie zadań projakościowych, przeznaczona na:

2) dofinansowanie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni prowadzących program kształcenia, który uzyskał ocenę wyróżniającą Komisji w ramach oceny jakości kształcenia;

* * *

Celem tych rekomendacji jest znaczne uproszczenie przepisów odpowiednich rozporządzeń. Jednocześnie Zespół rozumie, że może pojawić się potrzeb dostosowania ostatecznego brzmienia rekomendowanych zapisów do uwarunkowań prawno-legislacyjnych.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Jerzy Woźnicki

Załącznik (A)

Wytyczne zawarte w Standardach i wskazówkach dla zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego

ENQA, <http://www.enqa.eu/index.php/home/esg/>

- 1) Institutions should have a policy for quality assurance that is made public and forms part of their strategic management. Internal stakeholders should develop and implement this policy through appropriate structures and processes, while involving external stakeholders.
- 2) Institutions should have processes for the design and approval of their programmes. The programmes should be designed so that they meet the objectives set for them, including the intended learning outcomes. The qualification resulting from a programme should be clearly specified and communicated, and refer to the correct level of the national qualifications framework for higher education and, consequently, to the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area.
- 3) Institutions should ensure that the programmes are delivered in a way that encourages students to take an active role in creating the learning process, and that the assessment of students reflects this approach.
- 4) Institutions should consistently apply pre-defined and published regulations covering all phases of the student "life cycle", e.g. student admission, progression, recognition and certification.
- 5) Institutions should assure themselves of the competence of their teachers. They should apply fair and transparent processes for the recruitment and development of the staff.
- 6) Institutions should have appropriate funding for learning and teaching activities and ensure that adequate and readily accessible learning resources and student support are provided.
- 7) Institutions should ensure that they collect, analyse and use relevant information for the effective management of their programmes and other activities.
- 8) Institutions should publish information about their activities, including programmes, which is clear, accurate, objective, up-to date and readily accessible.
- 9) Institutions should monitor and periodically review their programmes to ensure that they achieve the objectives set for them and respond to the needs of students and society. These reviews should lead to continuous improvement of the programme. Any action planned or taken as a result should be communicated to all those concerned.
- 10) Institutions should undergo external quality assurance in line with the ESG on a cyclical basis.

Wersja w języku polskim (tłumaczenie nieoficjalne):

- 1) Uczelnie powinny posiadać politykę zapewniania jakości, która jest upubliczniona i tworzy element strategicznego zarządzania. Wewnętrzni interesariusze powinni rozwijać i wdrażać przedmiotową politykę za pomocą odpowiednich struktur i procesów, przy zaangażowaniu zewnętrznych interesariuszy.
- 2) Uczelnie powinny posiadać odpowiednie procesy służące tworzeniu i zatwierdzaniu programów. Programy te powinny być tworzone w taki sposób, aby spełniały wyznaczone w nich cele, w tym założone efekty kształcenia. Kwalifikacje wynikające z programu powinny być określone oraz komunikowane w sposób jasny i zrozumiały, a także powinny odnosić się do właściwego poziomu krajowych ram kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego oraz, konsekwentnie, do Ram Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.
- 3) Uczelnie powinny zapewnić, aby kształcenie było prowadzone w sposób, który zachęca studentów do aktywności w procesie uczenia się, a także by system oceniania studentów odzwierciedlał takie podejście.
- 4) Uczelnie powinny w sposób spójny stosować uprzednio określone i opublikowane regulacje dotyczące wszystkich etapów „ścieżki edukacyjnej studenta”, na przykład procesu przyjmowania na studia, postępu w studiach, uznawalności i wydawania dyplomów.
- 5) Uczelnie powinny zapewnić sobie kadre dydaktyczną o odpowiednich kompetencjach. Uczelnie powinny stosować sprawiedliwe i przejrzyste procesy rekrutacji i rozwoju zawodowego kadry.
- 6) Uczelnie powinny wdrażać odpowiednie systemy finansowania aktywności związanej z procesem uczenia się i nauczania, a także zapewniać adekwatne i łatwo dostępne zasoby edukacyjne oraz wsparcie dla studentów.
- 7) Uczelnie powinny zapewnić gromadzenie, analizę i zastosowanie odpowiednich informacji, celem skutecznego zarządzania swoimi programami i innymi działaniami.
- 8) Uczelnie powinny publikować informacje o swoich działaniach, w tym na temat programów, które są przejrzyste, prawidłowe, obiektywne, aktualne i powszechnie dostępne.
- 9) Uczelnie powinny monitorować i na bieżąco weryfikować swoje programy celem zagwarantowania, że spełniane są cele wskazane w przedmiotowych programach, a także że odpowiadają one na potrzeby studentów i społeczeństwa. Weryfikacje te powinny skutkować ciągłym doskonaleniem programów. Każde działanie zaplanowane lub podjęte w konsekwencji monitorowania i weryfikacji programów powinno zostać we właściwy sposób zakomunikowane wszystkim interesariuszom.
- 10) Instytucje powinny być poddawane zewnętrznemu zapewnianiu jakości zgodnym z ESG, na zasadzie regularności.

Załącznik (B)

Orientacyjne sugestie kryteriów szczegółowych, dla poszczególnych komponentów programu kształcenia, do ewentualnego wykorzystania przez PKA

Koncepcja kształcenia i proces jej doskonalenia w kontekście strategii rozwoju jednostki oraz misji uczelni, z uwzględnieniem potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego uczelni, w tym rynku pracy. Zakładane efekty kształcenia.

Ocena obejmuje:

- Zgodność programu kształcenia z misją i strategią uczelni oraz ze strategią rozwoju jednostki.
- Trafność doboru efektów kształcenia zakładanych dla programu kształcenia w stosunku do poziomu i profilu kształcenia określonych dla kierunku studiów.
- Zgodność opisu efektów kształcenia z opisem odpowiedniego poziomu KRK.
- Skuteczność działań podejmowanych na rzecz doskonalenia programu kształcenia, w tym z wykorzystaniem odpowiednich informacji, a także z udziałem studentów oraz interesariuszy zewnętrznych.
- W przypadku kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa, położnictwa, analityki medycznej, weterynarii i architektury – dostosowanie programów studiów do warunków określonych w standardach kształcenia dla tych kierunków, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 9b ustawy.
- w przypadku kierunku studiów, w ramach którego są prowadzone zajęcia przygotowujące do uzyskania kwalifikacji uprawniających do wykonywania zawodu nauczyciela – dostosowanie programu studiów do warunków określonych w standardach kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 9c ustawy.

Proces kształcenia: treści i metody kształcenia. Możliwość kształcenia w językach obcych i współpraca międzynarodowa. Adekwatność sposobu oceny efektów uczenia się studentów.

Ocena obejmuje:

- Możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w wyniku realizacji programu studiów oraz w czasie przeznaczonym na realizację programu, mierzonym nakładem pracy studenta określonym w punktach ECTS
- Dobór treści kształcenia przekazywanych studentom w ramach zajęć w celu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia,
- Organizacja procesu kształcenia umożliwiająca osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, z uwzględnieniem profilu kształcenia, w tym dobór zajęć obowiązkowych i fakultatywnych w programie studiów, z uwzględnieniem proporcji między rodzajami

zajęć, w szczególności wykładami, konwersatoriami, ćwiczeniami, zajęciami projektowymi i warsztatowymi oraz liczebności grup studenckich na poszczególnych zajęciach.

- Dobór metod kształcenia umożliwiających osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, z uwzględnieniem profilu kształcenia. Stosowanie metod kształcenia aktywizujących studentów. Udział pracy własnej studenta i sposób weryfikacji jej efektów. Efektywność kształcenia na odległość.
- Dostępność zajęć w językach obcych. Dostępność i wykorzystanie międzynarodowej mobilności studentów, doktorantów oraz nauczycieli akademickich.

Proces zdobywania kwalifikacji: rekrutacja studentów, potwierdzanie efektów uczenia się, weryfikacja efektów kształcenia, zasady zaliczania etapów kształcenia, proces dyplomowania.

Ocena obejmuje:

- Proces rekrutacji na studia oraz potwierdzania efektów uczenia się.
- Proces weryfikacji i oceny efektów kształcenia osiągniętych przez studenta w całym procesie kształcenia z uwzględnieniem przygotowania pracy dyplomowej oraz przeprowadzenia egzaminu dyplomowego.
- Przenoszenie zajęć zaliczonych przez studenta w innej uczelni lub jednostce organizacyjnej uczelni oraz funkcjonowanie systemu potwierdzania efektów uczenia się.

Kompetencje kadry dydaktycznej.

Ocena obejmuje:

- Dostosowanie dorobku naukowego lub artystycznego lub posiadanego doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią nauczycieli akademickich do wymagań związanych z realizacją programu studiów oraz osiągnięciem przez studentów zakładanych efektów kształcenia.
- Kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich, związane ze zmieniającą się rolą nauczyciela w procesie kształcenia oraz nowymi metodami kształcenia; możliwości doskonalenia tych kompetencji.

Infrastruktura dydaktyczna oraz wsparcie studentów. Przejrzystość i dostępność informacji o studiach.

Ocena obejmuje:

- Dostosowanie infrastruktury do wymagań związanych z realizacją programu studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia oraz osiągnięciem przez studentów zakładanych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie bazy dydaktycznej i laboratoryjnej oraz zasobów bibliotecznych.
- Dostosowanie wsparcia naukowego oraz dydaktycznego dla studentów do wymagań związanych z realizacją programu studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia oraz osiągnięciem przez nich zakładanych efektów kształcenia.

- Dostępność oraz jakość informacji o programie kształcenia, uzyskiwanych kwalifikacjach i kompetencjach, warunkach kształcenia oraz perspektywach zawodowych absolwentów.

Załącznik (C)

Zakres przepisów rozporządzenia o warunkach prowadzenia studiów, których spełnianie można sprawdzić bez udziału ekspertów z grona nauczycieli akademickich

W celu zminimalizowania obciążeń biurokratycznych jednostek prowadzących studia, weryfikację formalną należy oprzeć w jak największym stopniu w oparciu o dane zbierane przez system sprawozdań, w tym system POLon. Przyjęcie takiej zasady może też wpłynąć pozytywnie na jakość danych gromadzonych w tym systemie. Poza tym, świadomość użyteczności danych wprowadzanych przez szkoły wyższe do tego systemu nada większy sens temu wprowadzaniu.

§ 3. 3. W przypadku gdy podstawowa jednostka organizacyjna uczelni prowadzi na danym kierunku i poziomie kształcenia studia o profilach ogólnoakademickim i praktycznym, opis zakładanych efektów kształcenia sporządza się odrębnie dla każdego profilu.

Kompletność opisów wymaganych przez par. 4;

§ 6. 4. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni, o której mowa w art. 11 ust. 3 ustawy, doskonaląc program kształcenia, może, w ramach posiadanego uprawnienia do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, dokonywać zmian:

- 1) zajęć dydaktycznych, za które student może uzyskać łącznie do 50% punktów ECTS, określonych w programie studiów aktualnym na dzień wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego decyzji o nadaniu tego uprawnienia;*
- 2) łącznie do 30% ogólnej liczby zakładanych efektów kształcenia określonych przez senat uczelni aktualnych na dzień wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego decyzji o nadaniu tego uprawnienia;*

6. Zmiany efektów kształcenia wymagają zatwierdzenia przez senat uczelni.

7. Zmiany w programach kształcenia, o których mowa w ust. 3 lub ust. 4 pkt 1 i 2, mogą być wprowadzane z początkiem nowego cyklu kształcenia, z wyjątkiem zmian koniecznych do usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych przez Polską Komisję Akredytacyjną, które mogą być wprowadzane w trakcie cyklu kształcenia.

8. Zmiany w doborze treści kształcenia przekazywanych studentom w ramach zajęć, uwzględniające najnowsze osiągnięcia naukowe lub artystyczne, , a także zmiany form i metod prowadzenia zajęć, mogą być wprowadzane w trakcie cyklu kształcenia.

§ 8.1. 2) jednostka ta:

a) posiada program kształcenia dla tego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uwzględniający:

– odrębny dla studiów prowadzonych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej program studiów, w tym plan studiów,

e) spełnia wymagania dotyczące proporcji liczby nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego do liczby studentów na tym kierunku studiów,

§ 8.2. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni, która rozpoczyna kształcenie na nowym kierunku studiów, jest obowiązana:

1) spełniać wymagania dotyczące infrastruktury określone w ust. 1 pkt 2 lit. f od dnia rozpoczęcia prowadzenia w salach dydaktycznych, laboratoriach i pracowniach zajęć wymagających tej infrastruktury, w zakresie przewidzianym w programie kształcenia;

3) spełniać wymagania dotyczące minimum kadrowego w stopniu zapewniającym prowadzenie zajęć przewidzianych w planie studiów nie później niż od początku pierwszego roku studiów pierwszego cyklu kształcenia na tym kierunku, z tym że wymagania dotyczące

minimum kadrowego muszą zostać spełnione w pełnym zakresie w przypadku:

- a) studiów pierwszego i drugiego stopnia – od początku drugiego roku studiów pierwszego cyklu kształcenia,
- b) jednolitych studiów magisterskich – od początku czwartego roku studiów pierwszego cyklu kształcenia.

3. W przypadku podjęcia przez senat uczelni uchwały o zniesieniu określonego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia oraz poinformowania o tym ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego lub wygaśnięcia uprawnienia do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, w przypadku, o którym mowa w art. 11a ust. 5 ustawy, podstawowa jednostka organizacyjna uczelni jest obowiązana spełniać wymagania dotyczące minimum kadrowego w stopniu zapewniającym prowadzenie zajęć przewidzianych w planie studiów na ostatnim roku studiów ostatniego cyklu kształcenia na tym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia, z tym że liczba nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego nie może być mniejsza niż 30% ogólnej liczby nauczycieli akademickich wymaganej na tym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia.

5. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni może prowadzić program kształcenia o profilu praktycznym, jeżeli zapewnia studentom tego kierunku możliwość odbycia praktyk zawodowych, łącznie w wymiarze co najmniej trzech miesięcy na każdym z poziomów kształcenia.

§ 10. 1. Studia na kierunkach: lekarski, lekarsko-dentystyczny, farmacja, weterynaria, analityka medyczna, prawo i prawo kanoniczne są prowadzone jako jednolite studia magisterskie.

§ 13. 1. Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w uczelni nie później niż od początku semestru studiów.

[Niżej wszędzie powinno być „dla programu kształcenia”:]

17. 1. Proporcje liczby nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego do liczby studentów na danym kierunku studiów nie mogą być mniejsze niż:

- 1) 1:25 – dla kierunków studiów w obszarze sztuki;
- 2) 1:50 – dla kierunków studiów związanych z kształceniem w zakresie języków obcych;
- 3) 1:60 – dla kierunków studiów w obszarze nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej, z wyjątkiem kierunków lekarskiego i lekarsko-dentystycznego, dla których proporcja ta nie może być mniejsza niż 1:40;
- 4) 1:60 – dla kierunków studiów w obszarze nauk technicznych;
- 5) 1:60 – dla kierunków studiów w obszarze nauk ścisłych;
- 6) 1:60 – dla kierunków studiów w obszarze nauk przyrodniczych;
- 7) 1:60 – dla kierunków studiów w obszarze nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych;
- 8) 1:120 – dla kierunków studiów w obszarze nauk społecznych;
- 9) 1:120 – dla kierunków studiów w obszarze nauk humanistycznych.

§ 17.2 W przypadku programu kształcenia przyporządkowanego do więcej niż jednego obszaru kształcenia stosuje się proporcje, o których mowa w ust. 1, właściwe dla każdego obszaru kształcenia.

Pozostałe przepisy rozporządzenia mają komponent merytoryczny. Kompletność dokumentacji może być sprawdzona podczas części formalnej procesu akredytacji; potem zespół ekspertów oceni, czy zadeklarowane rozwiązania są zgodne z duchem zapewniania jakości kształcenia.

Załącznik (D)

Problemy kierunku lekarskiego

[*Jest to materiał dostarczony przez członka Zespołu, prof. Leszka Pączka*]

1) Zgodnie z obecnie obowiązującymi standardami kształcenia określonymi w rozporządzeniu MNiSW, kierunek lekarski ma profil praktyczny. Ostatnia nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz rozporządzenie MNiSW w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia z dnia 3 października 2014 r. (Dz. U. 2014, poz. 1370) zniósł wymóg prowadzenia badań naukowych na kierunkach studiów o profilu praktycznym, w tym także na kierunku lekarskim. Brak wymogu prowadzenia badań naukowych na kierunku lekarskim obniża rangę wykształcenia i zawodu, wpływa także na obniżenie jakości kształcenia. Dodatkowo stanowi to zasadniczą różnicę w stosunku do nauczania na kierunku lekarskim w USA. Taka sytuacja stwarza zagrożenie utraty akredytacji kierunku lekarskiego w Polsce przez odpowiednie instytucje w USA. Oczwistym tego skutkiem byłoby drastyczne zmniejszenie zainteresowania studiowaniem na kierunku lekarskim w Polsce przez studentów zagranicznych.

Proponowane rozwiązanie: w punkcie *I Wymagania ogólne, podpunkt 4*, zmienić zapis dotyczący profilu kształcenia z praktycznego na ogólnoakademicki.

(Uwaga: W Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9.05.2012r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz.U.2012.631) – dla kierunku lekarsko-dentystycznego nie określono profilu kształcenia, pozostawiając wybór w gestii Uczelni).

2) Zagrożeniem dla jakości kształcenia na kierunku lekarskim i tym samym dla akredytacji amerykańskiej jest brak ścisłego określenia w standardach kształcenia kwalifikacji nauczycieli prowadzących poszczególne przedmioty na kierunku lekarskim. Planowanie obsady zajęć opisane jest w rozporządzeniu MNiSW powołanym powyżej (§ 5, ust. 1, pkt.3 i ust. 2). Zasady te w przypadku kierunku lekarskiego nie gwarantują w pełni właściwej obsady zajęć. Z uwagi na fakt, że w dziedzinie nauk medycznych wyróżniono tylko trzy dyscypliny, praktycznie wszystkie specjalizacje lekarskie mieszczą się w jednej dyscyplinie: medycyna. Dlatego wydaje się słuszne zawarcie w standardach kształcenia zapisu, że poszczególne przedmioty prowadzą nauczyciele akademicy posiadający doświadczenie zawodowe zgodne z efektami kształcenia realizowanymi w ramach danego przedmiotu.

Proponowane rozwiązanie: w punkcie *IV Organizacja studiów*, dodać zapisy:

a. Nauczanie przedmiotów (treści kierunkowych lub zawodowych) oraz zajęcia praktyczne prowadzą nauczyciele akademicy posiadający prawo wykonywania zawodu lekarza oraz praktykę zawodową zgodną z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami.

(Uwaga: zapis analogiczny znajduje się już w Załączniku nr 4 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9.05.2012r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz.U.2012.631) – Standardy kształcenia dla kierunku studiów: Pielęgniarstwo).

3) Zagrożeniem dla jakości kształcenia na kierunku lekarskim i także dla akredytacji amerykańskiej tego kierunku w Polsce jest brak ścisłych zasad dotyczących organizacji i doboru bazy kształcenia, w szczególności praktycznego.

Proponowane rozwiązanie: w punkcie IV Organizacja studiów, dodać zapisy:

b. Kształcenie praktyczne może odbywać się w oparciu o bazę własną uczelni lub w przedsiębiorstwach podmiotu leczniczego. Miejscem kształcenia praktycznego – zajęć praktycznych i praktyk zawodowych – powinny być oddziały w wieloprofilowych szpitalach o zasięgu regionalnym, których specyfika pozwoli na pełną realizację zawartych w standardach efektów kształcenia, a także w ambulatoriach i hospicjach.

(Uwaga: zapis analogiczny znajduje się już w Załączniku nr 4 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9.05.2012r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz.U.2012.631) – Standardy kształcenia dla kierunku studiów: Pielęgniarstwo).

Niedokonanie opisanych powyżej zmian w obowiązujących obecnie standardach kształcenia na kierunku lekarskim może skutkować pogorszeniem jakości kształcenia na tych kierunkach w Polsce. W tej sytuacji zagrożone może być uznanie standardów dotyczących jakości kształcenia na kierunku lekarskim w Polsce przez NCFMEA, USA. Konsekwencją tego może być drastyczne zmniejszenie liczby studentów zagranicznych, którzy obecnie wzbogacają budżet uczelni medycznych kwotą 300 000 000 PLN.